

Okul Sporlarına Katılan Ortaokul Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeyleri*

Rumeysa ALPER ¹, Gülsen ÖZCAN ²

ÖZ

Amaç: Bu araştırma okul sporlarına katılan ortaokul öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Araştırmanın örneklemini Bolu Merkez İlçe’deki ortaokullarda öğrenim gören ve okul sporlarında yer alan 543 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Verileri elde etmek amacıyla Bar - On Duygusal Zeka Ölçeği Çocuk ve Ergen Formu (EQ-i:YV) kullanılmış ve Bolu Merkez İlçe’de yer alan sekiz ortaokuldaki öğrencilere uygulanmıştır. Bar - On Duygusal Zeka Ölçeği Çocuk ve Ergen Formu Reuven Bar-On ve James D.A. Parker (2000) tarafından 7-18 yaş arasındaki gençlerin duygusal zeka seviyelerini ölçmek için geliştirilmiş ve Köksal (2007) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır.

Bulgular: Bu araştırmanın sonucunda spor türüne, spor branşına ve kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farka rastlanmamıştır ($p>0,05$). Bu sonuca ek olarak bireylerarası alt boyutunda kız öğrencilerin lehine ve olumlu etki alt boyutunda ise erkek öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğu anlaşılmıştır ($p<0,05$). Sınıf düzeyine göre uyum, genel ruh hali ve olumlu etki alt boyutlarında anlamlı farklar olduğu anlaşılmıştır ($p<0,05$). Spor yapma süresine göre stres yönetimi ve olumlu etki alt boyutlarında anlamlı farklar olduğu anlaşılmıştır ($p<0,05$). Ebeveyn otorite anlayışına göre birey içi, stres yönetimi, uyum, genel ruh hali ve olumlu etki alt boyutlarında anlamlı farklar olduğu anlaşılmıştır ($p<0,05$).

Sonuç: Bu çalışmanın duygusal zeka alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca ailenin de duygusal zeka faktörüne etki eden önemli bir olgu olduğuna vurgu yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ortaokul; okul sporları; duygusal zeka.

Emotional Intelligence Levels of Middle School Students Participating to School Sports

ABSTRACT

Aim: This research was carried out with the aim of “To examine of emotional intelligence levels of middle school students participating school sports”.

Material and Methods: The sample of the study consists of 543 students who participating in school Sports in middle schools of Bolu Merkez District. Bar-On Emotional Quotient Inventory Youth Version (EQ-i:YV) was used to obtain of data and applied to students in 8 middle schools of Bolu Merkez District. Bar-On Emotional Quotient Inventory Youth Version (EQ-i:YV) was developed by Reuven Bar-On and James D.A. Parker (2000) to measure the emotional intelligence levels of young people 7-18 and was adapted to Turkish by Köksal (2007).

Results: As a result, there was no significant difference between type of sport, Sports branch and number of siblings ($p>0.05$). In addition to this result, it was understood there was a significant difference in favor of female students in the interpersonal subscale and in favor of male students in the positive impression subscale ($p<0.05$). It was understood there was significant differences in adaptability, general mood and positive impression subscales by grade level ($p<0.05$). It was understood there was significant differences in stress management and positive impression subscales by according to the time of doing sports ($p<0.05$). It was understood there was significant differences in intrapersonal, stress management, adaptability, general mood and positive impression subscales by according to the parental authority understanding ($p<0.05$).

Conclusion: This study is thought will contribute to the field of emotional intelligence. In addition, how important of sports in the development of children is emphasized.

Keywords: Middle school; school sports; emotional intelligence.

1 Düzce Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Düzce, Türkiye

2 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Bolu, Türkiye

* Bu çalışma Rumeysa ALPER’ in “ Okul Sporlarına Katılan Ortaokul Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeyleri” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Rumeysa ALPER, e-mail: rumeysa.cengiz.90@gmail.com

Geliş Tarihi / Received: 10.02.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 02.04.2022

GİRİŞ

Okullarda yapılan spor, öğrencilerin toplum düzenine uyma yeteneklerini geliştirdiğinden sosyal kalkınma için en elzem araçlardan biridir. Takım çalışmasına aşina olma, başarı karşısında tevazu gösterme, başarısızlığı olgunlukla karşılama, daha iyisini yapma isteği gibi davranışlar geliştirilir. Bu nedenle, eğitim sistemi içinde plan ve programlar yapılmalı, spor konusuna gereken önem verilmelidir (1).

Ülkelerin yerel yönetimleri dışında, çocukları ve gençleri düzenli fiziksel aktiviteye yönlendiren kurumların başında okullar gelmektedir (2). Okullardaki beden eğitimi dersleriyle birlikte spor ile tanışan öğrencilerin yeteneklerini sergileyebilecekleri ilk yer ise Okul Sporları müsabakalarıdır. Bu müsabakalar aracılığıyla farklı okullardan gelen öğrenciler birbiri ile yarışmanın haricinde, değişik spor tesisleri görürler ve sporun sosyal yönü ile tanışırlar. Spor ile edinilen özellikler arasında yarışma ve rekabet bilinci, ekip ruhuna sahip olma, kazanma isteği gibi duygular vardır (3). Bu yüzden çağdaş eğitimin bir parçası olan spor aktivitelerine gereken değer verilmeli ve her çocuğun bu olanaklardan faydalanabilmesi için bu müsabakalar yaygınlaştırılmalıdır (4).

Değişimin hızlı yaşandığı bu dünyada, çocukların önlerine çıkan engelleri aşabilmeleri, duygusal anlamda sağlıklı ve farkındalığı yüksek, uyumlu ve bilinçli birer insan olabilmeleri duygusal zekalarıyla yakından ilişkilidir (5). Duygusal zeka; bağımsızlık, öz saygı, empati, sorumluluk, duygularını aktarma, iletişim kurma, çözüm üretme, stresle başa çıkma, duyguları kontrol etme, duygusal bilinç, mutluluk ve iyimser olma gibi pek çok yönü olan bir kavramdır. Bu yüzden duygusal zekanın uygun biçimde ölçülüp değerlendirilmesi, çocukların sosyal ve duygusal anlamdaki yeteneklerini geliştirmelerini ve gerek okul içinde gerekse okul dışında daha etkin kişiler olmalarını sağlayacaktır (6).

Kişinin kendi duygularının bilincinde olması, duygularını kontrol edebilmesi, negatif hisleriyle başa çıkabilmesi, kendi kendini motive edebilmesi, başka insanların duygularını sezinelebilmeleri, ilişkilerini etkin bir şekilde yürütebilmesi duygusal zekanın kapsamı altındadır. Bu durumda duygusal zeka; hem kendimizin hem de başkalarının duygularını anlama ve değerlendirmenin yanı sıra, duyguların enerjisini günlük hayatımıza ve işimize etkin bir biçimde yansıtarak onlara uygun tepkiler vermemizi sağlar (7).

Son zamanlarda duygusal zeka ile fiziksel aktivite birlikteliği üzerine dikkat çekici çalışmalar yapılmıştır. Dietrich ve Audiffren (8), yapmış oldukları çalışmada egzersizin duygular üzerinde pozitif etkisinin olabileceğini belirtmişlerdir. Yapılan benzer araştırmalarda fiziksel aktivitenin duygusal zekanın yordayıcı değişkenlerinden biri olduğunu sonucuna ulaşılmıştır (9-10). Sporcuların kendi duygularının farkında olmaları ve gerektiğinde duygularını düzenleyebilmeleri duygusal açıdan daha becerikli ve zeki olabilecekleri bulgusunu desteklemektedir (11).

Bu araştırmanın yapılmasıyla ortaokullarda okul sporlarına katılan öğrencilerin duygusal zeka düzeyleri incelenerek sporun duygusal gelişime etkisi gösterilmeye çalışılmıştır. Mevcut literatürde yetişkinlerin duygusal zekaları üzerinde yapılan bir çok araştırmaya rastlansa da

(12 -16) çocuklar ve ergenler üzerinde yapılan araştırmaların oldukça sınırlı olmasından dolayı bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşüncesi oluşmaktadır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Bu araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim-öğretim yılı birinci döneminde Bolu Merkez İlçe'deki belirlenen ortaokullarda öğrenim gören ve okul sporlarına katılan 1150 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın modeli, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde ortaya koyan betimsel modelin (17) uygulandığı nicel bir tarama araştırmasıdır. Araştırmanın örneklemini ise Bolu Merkez İlçe' deki sekiz ayrı ortaokulda öğrenim gören ve okul sporlarına katılan 543 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrencilerin % 47,7'sini (n=259) kadın, %52,3'ünü (n=284) ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma için gerekli olan valilik izinleri (39307281-605.01-E.7613710) ve etik kurul raporu alınmıştır (Protokol No: 2019/50).

Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği Çocuk ve Ergen Formu (EQ i:YV), 2000 yılında Reuven Bar-On ve James D.A. Parker tarafından yaşı 7-18 arasında değişen çocuk ve gençlerin duygusal zeka seviyelerini ölçmek için geliştirilmiştir. Köksal tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek toplam 60 maddeden oluşmakta ve maddelerin derecelendirilmesi 4'lü likert tipinde yapılmaktadır. (1= Beni çok az tanımlıyor, 2= Beni biraz tanımlıyor, 3= Beni genellikle tanımlıyor, 4= Beni çok tanımlıyor). 6, 15, 21, 26, 28, 35, 37, 46, 49, 53, 54, 58 numaralı maddeler ise içerdikleri olumsuz ifadelerden dolayı ters puanlanmaktadır. Ölçek 7 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar, Bireylerarası, Birey içi, Stres Yönetimi, Uyum, Genel Ruh Hali, Olumlu Etki ve Tutarsızlıktır (18).

Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,91 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutların güvenilirlik katsayılarının ise; Birey İçi alt ölçeğinde 0,62, Bireylerarası alt ölçeğinde 0,80, Stres Yönetimi alt ölçeğinde 0,68, Uyum alt ölçeğinde 0,85, Genel Ruh Hali alt ölçeğinde 0,85 ve Olumlu etki alt ölçeğinde ise 0,63 olduğu görülmüştür. Ayrıca ölçeğin güvenilirliğin sınanması amacıyla test-tekrar test tekniği(rxx) de kullanılmıştır. EQ i:YV'nin toplamı için $r_{xx} = 0,79$, Bireyiçi alt ölçeğinde $r_{xx} = 0,64$, Bireylerarası alt ölçeğinde $r_{xx} = 0,73$, Stres Yönetimi alt ölçeğinde $r_{xx} = 0,78$, Uyum alt ölçeğinde $r_{xx} = 0,70$, Genel Ruh Hali alt ölçeğinde $r_{xx} = 0,71$ ve Olumlu Etki alt ölçeğinde ise $r_{xx} = 0,48$ çıkmıştır. Ölçeğin Alt Testlerine İlişkin Cronbach Alfa değerlerine bakıldığında güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir (18).

İstatistiksel Analiz

Araştırmanın verileri 2019-2020 eğitim-öğretim yılı, 1. döneminde Bolu Merkez İlçe'de yer alan sekiz adet ortaokuldaki okul sporlarına katılan öğrencilerden elde edilmiştir. Verilerin normal dağılımdan sapıp sapsadığını kontrol etmek için çarpıklık ve basıklık değerleri kontrol edilmiştir. Bu test sonucunda hesaplanan değerlerin +/-1 sınırları içinde kaldığı görülmüştür. Değerler bu sınırlar içinde kaldığı takdirde, verilerin normal dağılımda olduğu şeklinde yorumlanabilir (17). İki bağımsız örneklemin karşılaştırılmasında bağımsız gruplar için t-testi, ikiden fazla bağımsız örneklemin karşılaştırılmasında ise tek yönlü varyans analizinden yararlanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi ($p < 0,05$) olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1'deki demografik bilgilere bakıldığında katılımcıların %47,7 (n=259)'sinin kadın, %52,3 (n=284) 'ünün erkek olduğu anlaşılmaktadır. Sınıf düzeyi bilgilerine bakıldığında, %11,2 (n=61)'sinin 5. Sınıf, %19,2 (n=104)'sinin 6. Sınıf, %28 (n=152)'inin 7. Sınıf, %41,6 (n=226)'sının 8. Sınıf olduğu görülmektedir. Ebeveyn otorite anlayışına göre dağılımlar incelendiğinde ise katılımcıların %75,3 (n=409)'ünün demokratik, %12,7 (n=69)'sinin otoriter, %10,1 (n=55)'inin ise serbest ebeveyne sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgilerine göre dağılımları

Değişken		n	%
Cinsiyet	Kadın	259	47,7
	Erkek	284	52,3
Sınıf Düzeyi	5. Sınıf	61	11,2
	6. Sınıf	104	19,2
	7. Sınıf	152	28,0
	8. Sınıf	226	41,6
Ebeveyn Otorite	Demokratik	409	75,3
	Otoriter	69	12,7
Anlayışı	Serbest	55	10,1

Tablo 2'deki analiz sonuçları incelendiğinde toplam duygusal zeka düzeyinde cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0,05$). Alt boyutlara bakıldığında ise bireylerarası alt boyutta kadınlar lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,001$). Aradaki istatistiksel fark incelendiğinde kadınların ($\bar{X}=39,65\pm 5,07$) bireylerarası puanlarının erkeklerden ($\bar{X}=37,73\pm 5,07$) daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Analiz sonucunda tespit edilen bir diğer istatistiksel anlamlı farklılık ise olumlu etki alt boyutundadır. Bu alt boyutta ise erkekler lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<0,020$). Aradaki farklılık incelendiğinde erkeklerin olumlu etki puanlarının ($\bar{X}=15,32\pm 2,90$) kadınlara ($\bar{X}=14,73\pm 3,03$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Duygusal zeka alt boyut puan ortalamalarının cinsiyet açısından karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	Ort.	SS	sd	t	p																																																																				
Bireylerarası	Kadın	259	39,6564	5,07174	541	3,97	0,000																																																																				
	Erkek	284	37,7359	6,09327				Birey İçi	Kadın	259	15,7876	4,13874	541	1,88	0,060	Erkek	284	16,4085	3,53709	Stres Yönetimi	Kadın	259	33,5521	7,18527	541	1,85	0,064	Erkek	284	34,6408	6,46255	Uyum	Kadın	259	29,8340	5,68619	541	0,61	0,541	Erkek	284	30,1303	5,59852	Genel Ruh H.	Kadın	259	46,0039	7,11451	541	1,56	0,118	Erkek	284	46,8873	6,04120	Olumlu Etki	Kadın	259	14,7336	3,03252	541	2,33	0,020	Erkek	284	15,3275	2,90153	Toplam EQ	Kadın	259	179,5676	22,79735	541	0,83	0,404
Birey İçi	Kadın	259	15,7876	4,13874	541	1,88	0,060																																																																				
	Erkek	284	16,4085	3,53709				Stres Yönetimi	Kadın	259	33,5521	7,18527	541	1,85	0,064	Erkek	284	34,6408	6,46255	Uyum	Kadın	259	29,8340	5,68619	541	0,61	0,541	Erkek	284	30,1303	5,59852	Genel Ruh H.	Kadın	259	46,0039	7,11451	541	1,56	0,118	Erkek	284	46,8873	6,04120	Olumlu Etki	Kadın	259	14,7336	3,03252	541	2,33	0,020	Erkek	284	15,3275	2,90153	Toplam EQ	Kadın	259	179,5676	22,79735	541	0,83	0,404	Erkek	284	181,1303	20,81385								
Stres Yönetimi	Kadın	259	33,5521	7,18527	541	1,85	0,064																																																																				
	Erkek	284	34,6408	6,46255				Uyum	Kadın	259	29,8340	5,68619	541	0,61	0,541	Erkek	284	30,1303	5,59852	Genel Ruh H.	Kadın	259	46,0039	7,11451	541	1,56	0,118	Erkek	284	46,8873	6,04120	Olumlu Etki	Kadın	259	14,7336	3,03252	541	2,33	0,020	Erkek	284	15,3275	2,90153	Toplam EQ	Kadın	259	179,5676	22,79735	541	0,83	0,404	Erkek	284	181,1303	20,81385																				
Uyum	Kadın	259	29,8340	5,68619	541	0,61	0,541																																																																				
	Erkek	284	30,1303	5,59852				Genel Ruh H.	Kadın	259	46,0039	7,11451	541	1,56	0,118	Erkek	284	46,8873	6,04120	Olumlu Etki	Kadın	259	14,7336	3,03252	541	2,33	0,020	Erkek	284	15,3275	2,90153	Toplam EQ	Kadın	259	179,5676	22,79735	541	0,83	0,404	Erkek	284	181,1303	20,81385																																
Genel Ruh H.	Kadın	259	46,0039	7,11451	541	1,56	0,118																																																																				
	Erkek	284	46,8873	6,04120				Olumlu Etki	Kadın	259	14,7336	3,03252	541	2,33	0,020	Erkek	284	15,3275	2,90153	Toplam EQ	Kadın	259	179,5676	22,79735	541	0,83	0,404	Erkek	284	181,1303	20,81385																																												
Olumlu Etki	Kadın	259	14,7336	3,03252	541	2,33	0,020																																																																				
	Erkek	284	15,3275	2,90153				Toplam EQ	Kadın	259	179,5676	22,79735	541	0,83	0,404	Erkek	284	181,1303	20,81385																																																								
Toplam EQ	Kadın	259	179,5676	22,79735	541	0,83	0,404																																																																				
	Erkek	284	181,1303	20,81385																																																																							

Ort: Ortalama değer
SS: standart sapma

Tablo 3 incelendiğinde, Sınıf düzeyi değişkenine göre EQi:YV'nin karşılaştırılması için yapılan analiz sonucunda toplam duygusal zeka puanları açısından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır ($p>0,05$). Uyum alt boyut puan ortalamaları arasında sınıf düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p=0,006$). Bu fark değerlendirildiğinde, 5. ve 6. sınıfların puan ortalamalarının (sırasıyla; $31,36 \pm 5,16$ ve $30,92 \pm 5,40$), 8. Sınıfların puan ortalamalarından ($29,07 \pm$

$5,40$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Genel ruh hali alt boyutu incelendiğinde, 5. sınıflar ($\bar{X}=48,27\pm 5,22$) ve 8. Sınıflar ($\bar{X}=45,64\pm 6,55$) arasında 5. sınıfların lehine olmak üzere anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Olumlu etki alt boyutu incelendiğinde ise 5. sınıflar ($\bar{X}=15,93\pm 3,05$) ve 8. sınıflar ($\bar{X}=14,68\pm 2,85$) arasında 5. sınıfların lehine olmak üzere anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Duygusal zeka alt boyut puan ortalamalarının sınıf düzeyi açısından karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Sınıf Düzeyi	N	Ort.	SS	sd	F	p	Tukey Testi	
Bireylerarası	5. Sınıf	61	39,09	4,70	3-539	1,227	0,299		
	6. Sınıf	104	39,42	6,37					
	7. Sınıf	152	38,61	5,98					
	8. Sınıf	226	38,20	5,41					
Birey İçi	5. Sınıf	61	16,29	3,24	3-539	1,006	0,390		
	6. Sınıf	104	15,86	4,58					
	7. Sınıf	152	15,77	3,59					
	8. Sınıf	226	16,40	3,78					
Stres Yönetimi	5. Sınıf	61	33,86	7,35	3-539	0,357	0,784		
	6. Sınıf	104	34,54	7,60					
	7. Sınıf	152	33,73	7,02					
	8. Sınıf	226	34,25	6,17					
Uyum	5. Sınıf	61	31,36	5,16	3-539	4,232	0,006	5. Sınıf > 8. Sınıf	
	6. Sınıf	104	30,92	5,40					6. Sınıf > 8. Sınıf
	7. Sınıf	152	30,15	6,10					
	8. Sınıf	226	29,07	5,40					
Genel Ruh H.	5. Sınıf	61	48,27	5,22	3-539	3,596	0,014	5. Sınıf > 8. Sınıf	
	6. Sınıf	104	47,46	6,45					
	7. Sınıf	152	46,27	7,02					
	8. Sınıf	226	45,64	6,55					
Olumlu Etki	5. Sınıf	61	15,93	3,05	3-539	3,242	0,022	5. Sınıf > 8. Sınıf	
	6. Sınıf	104	15,31	2,87					
	7. Sınıf	152	15,03	3,12					
	8. Sınıf	226	14,68	2,85					
Toplam EQ	Toplam	543	180,38	21,77	542	2,371	0,070		

Ort: Ortalama değer
SS: standart sapma

Tablo 4 incelendiğinde, Ebeveyn otorite anlayışı değişkeni açısından EQi:YV'nin karşılaştırılması için yapılan analiz sonucunda toplam duygusal zeka puanları gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Tablo 4'deki analiz sonucuna bakıldığında ebeveyn otorite anlayışına göre birey içi ($p < 0,05$), stres yönetimi ($p < 0,05$), uyum ($p < 0,05$), genel ruh hali ($p < 0,05$) ve olumlu etki ($p < 0,05$) alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bireylerarası alt boyutunda anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 4'deki birey içi alt boyutu incelendiğinde, demokratik ($\bar{X} = 16,33 \pm 3,88$) ebeveyne sahip olan grup ile otoriter ($\bar{X} = 15,02 \pm 2,93$) ebeveyne sahip olan grup arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılık demokratik ebeveyne sahip olanların lehinedir. Stres yönetimi alt boyutu incelendiğinde, demokratik ($\bar{X} = 34,70 \pm 6,73$) ebeveyne sahip olan grup ile otoriter ($\bar{X} = 32,14 \pm 7,13$) ebeveyne sahip olan grup arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Bu farklılık demokratik ebeveyne sahip olanların lehinedir. Uyum alt

boyutu incelendiğinde, demokratik ($\bar{X} = 30,44 \pm 5,55$) ebeveyne sahip olan grup ile otoriter ($\bar{X} = 28,26 \pm$) ebeveyne sahip olan grup arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Bu farklılık demokratik ebeveyne sahip olanların lehinedir. Genel ruh hali alt boyutu incelendiğinde, demokratik ($\bar{X} = 47,07 \pm 6,09$) ebeveyne sahip olan grup ile otoriter ($\bar{X} = 43,84 \pm 7,33$) ebeveyne sahip olan grup arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılık demokratik ebeveyne sahip olanların lehinedir. Olumlu etki alt boyutu incelendiğinde, demokratik ($\bar{X} = 15,12 \pm 2,93$) ebeveyne sahip olan grup ile otoriter ($\bar{X} = 14,10 \pm 3,24$) ebeveyne sahip olan grup arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Bu farklılık demokratik ebeveyne sahip olanların lehinedir. Diğer anlamlı farklılık ise serbest ($\bar{X} = 15,52 \pm 2,86$) ebeveyne sahip olan grup ile otoriter ($\bar{X} = 14,10 \pm 3,24$) ebeveyne sahip olan grup arasındadır. Bu farklılık ise serbest ebeveyne sahip olanların lehinedir.

Tablo 4. Duygusal zeka alt boyut puan ortalamalarının ebeveyn otorite anlayışı açısından karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Ebeveyn Anlayışı	n	Ort.	SS	sd	F	p	Tukey Testi
Bireylerarası	Demokratik	409	38,88	5,68	2-530	0,745	0,475	
	Otoriter	69	37,98	5,63				
	Serbest	55	38,60	5,86				
Birey İçi	Demokratik	409	16,33	3,88	2-530	3,476	0,032	Demokratik > Otoriter
	Otoriter	69	15,02	3,89				
	Serbest	55	15,98	3,45				
Stres Yönetimi	Demokratik	409	34,70	6,73	2-530	5,400	0,005	Demokratik > Otoriter
	Otoriter	69	32,14	7,13				
	Serbest	55	32,83	6,79				
Uyum	Demokratik	409	30,44	5,55	2-530	4,666	0,010	Demokratik > Otoriter
	Otoriter	69	28,26	5,69				
	Serbest	55	29,63	5,73				
Genel Ruh Hali	Demokratik	409	47,07	6,09	2-530	8,396	0,000	Demokratik > Otoriter
	Otoriter	69	43,84	7,33				
	Serbest	55	45,45	7,21				
Olumlu Etki	Demokratik	409	15,12	2,93	2-530	4,347	0,013	Serbest > Otoriter Demokratik > Otoriter
	Otoriter	69	14,10	3,24				
	Serbest	55	15,52	2,86				
Toplam EQ	Toplam	532	180,64	21,77	532	8,487	0,000	

Ort: Ortalama değer

SS: standart sapma

TARTIŞMA

Cinsiyet değişkeni açısından okul sporlarına katılan ortaokul öğrencilerinin duygusal zeka seviyelerine bakıldığında, bireylerarası alt boyutunda kadın öğrencilerin lehine, olumlu etki alt boyutunda ise erkek öğrencilerin lehine istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Köksal (18), bireylerarası alt boyutundan yüksek puan alan bireylerin kuvvetli sosyal ilişkilere sahip olduğunu ve daha rahat empati kurabildiklerinin belirtmiştir. Kadınların bu alt boyutta daha yüksek puana sahip olmaları, onların daha etkili sosyal ilişkiler kurmalarından kaynaklanıyor olabilir. Olumlu etki alt boyutundan yüksek puan alan kişiler ise insanlara karşı iyi bir izlenim bırakmak niyetinde olurlar. Erkek katılımcıların daha yüksek puana sahip olmaları iyi izlenim bırakmak istemelerinden kaynaklanıyor olabilir (18).

Sınıf düzeyi değişkeni açısından ortaokul öğrencilerinin duygusal zeka seviyelerine bakıldığında, uyum alt boyutunda 5. sınıflar ve 8. Sınıflar arasında 5. sınıfların lehine, 6. sınıflar ve 8. sınıflar arasında ise 6. sınıfların lehine istatistiksel olarak anlamlı fark vardır ($p<0,05$). Genel ruh hali ve olumlu etki alt boyutlarında ise 5. sınıflar ve 8. sınıflar arasında 5. sınıfların lehine istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmektedir. Sınıf düzeyi alt boyutundan yüksek puan alan kişilerin değişiklikler karşısında daha serinkanlı olduğu ve problemleri daha rahat çözdüğü bilinmektedir (18). 5. sınıf ve 6. sınıfların puanlarının 8. sınıflardan yüksek olmasının sebebi, 8. sınıfların daha yoğun baskı ve stres altında olmaları olabilir. Bunun dışında gelişim dönemleri farklılığı da göz önüne alınırsa 8. sınıfların benlik oluşumları alt sınıflara

göre çok daha üst düzeydedir (19). Bu sebeple olaylar karşısında farklı fikirlere sahip olabilir ve aşırı tepki gösterebilirler.

Köksal (18)'a göre genel ruh hali alt boyutundan yüksek puan alanların hayata bakışı daha iyimserdir. 8. sınıflarla 5. sınıflar arasındaki farkın sebebi bu açıklamaya dayandırılabilir. 5. sınıflar henüz çocukluk denebilecek bir dönemde olmalarına rağmen 8. Sınıflar ergenliğin ortasında ve Liseye Geçiş Sınavlarının (LGS) stresi altındadırlar. Bu da onların genel tavırlarını ve iyimserliklerini olumsuz yönde etkilemiş olabilir. Köksal (18), olumlu etki alt boyutundan yüksek puan alan bireylerin çevresinde iyi izlenim bırakmak istediklerini belirtir. 5. Sınıfların yaş dönemine baktığımızda henüz Piaget'in somut işlemler döneminde olduklarını görürüz. Bu dönemdeki çocukların gelişim özelliklerinden birisi de çevre tarafından onaylanan ve beklenen davranışları gerçekleştirme isteğidir (19). Bu puan farklılığının sebebi 5. sınıfların çevrelerindeki kişilere karşı olumlu izlenim bırakmak istemeleri olabilir.

Ebeveyn otorite anlayışı değişkeni açısından ortaokul öğrencilerinin duygusal zeka seviyelerine bakıldığında, birey içi, stres yönetimi, uyum ve genel ruh hali alt boyutlarında demokratik aile tutumuna sahip olanlar ile otoriter aile tutumuna sahip olanlar arasında demokratik aile tutumuna sahip olanlar lehine istatistiksel olarak anlamlı fark vardır ($p<0,05$). Yapılan benzer araştırmalar sonucunda (20-24) duygusal zekanın anne baba tutumlarına göre anlamlı olarak farklılaştığı saptanmıştır. Bu araştırmaların sonuçları bulgularımızla paralellik göstermektedir. Erdoğan (25), duygusal zeka üzerine yaptığı araştırmada, demokratik tutumla yetişen

çocukların duygusal zekalarının, otoriter veya ilgisiz tutumla yetişen çocuklara oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Olumlu etki alt boyutunda ise serbest aile tutumuna sahip olanlar ile otoriter aile tutumuna sahip olanlar arasında serbest aile tutumuna sahip olanların lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Topuksal (24), yaptığı araştırma sonucunda, olumlu etki alt boyutundan yüksek puan alanların çoğunlukla serbest ebeveyn tutumuna sahip olduğunu, en düşük puanları alanların ise ilgisiz ebeveyn tutumuna sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır. Diğer anlamlı fark ise demokratik aile tutumuna sahip olanlar ile otoriter aile tutumuna sahip olanlar arasındadır ve demokratik aile tutumuna sahip olanların lehindedir ($p < 0,05$). Demokratik tutumda ise hoşgörülü olma ve iyi davranışları takdir etme durumu hakimdir (18). Demokratik ebeveyn tutumuna sahip olan öğrencilerin yüksek puan almaları, örnek davranışlar sergileyerek takdir toplama isteklerinden kaynaklanıyor olabilir.

SONUÇ

Sonuç olarak, duygusal zeka ölçeğinden alınan puanlara bakıldığında, okul sporlarına katılan ortaokul öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin iyi durumda olduğu söylenebilir. Bu sonuca dayanarak ailelerin ve öğretmenlerin spor yapan öğrencilere destek olması ve onları yönlendirmesi beklenebilir. Ayrıca duygusal zeka düzeyi en yüksek olanların demokratik aile tutumuna sahip oldukları görülmüştür. Bu sonuç aile içindeki tutumların duygusal zekayı etkilediğini göstermektedir.

Yazarların Katkıları: Fikir/Kavram: R.A., G.Ö.; Tasarım: R.A., G.Ö.; Veri Toplama ve/veya İşleme: R.A.; Analiz ve/veya Yorum: R.A., G.Ö.; Literatür Taraması: R.A.; Makale Yazımı: R.A.; Eleştirel İnceleme: G.Ö.

KAYNAKLAR

1. Ketten M. Türkiye'de Spor (2. Baskı). İstanbul: Polat Ofset. 1993.
2. Öcal K, MS Koçak. Okul sporlarının orta öğretim öğrencilerinin akademik başarı ve davranış gelişimine etkisi. Mediterranean Journal of Educational Research. 2010; 7.1: 86-94.
3. Kulaksızoğlu A. Ergenlik Psikolojisi. 4. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi. 2001.
4. Öztürk F. Toplumsal Boyutlarıyla Spor. Ankara: Bağırhan Yayınevi. 1998.
5. Schilling D. Duygusal Zekâ Beceri Eğitimi Uygulamaya Yönelik Pratik Bir Model ve 50 Aktivite. Ankara: Maya Akademi. 2009.
6. Karabulut A. Duygusal Zeka: Baron Ölçeği Uyarlaması [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. 2012.
7. Cooper RK, Sawaf A. Emotional intelligence in leadership and organizations. New York: Grosset/Putnam. 1997.
8. Dietrich A, Audiffren M. The reticular-activating hypofrontality (RAH) model of acute exercise. Neuroscience & Biobehavioral Reviews. 2011; 35(6), 1305-1325.
9. Li GSF, Lu FJ, Wang AHH. Exploring the relationships of physical activity, emotional intelligence and health in

Taiwan college students. Journal of Exercise Science & Fitness. 2009; 7(1): 55-63.

10. Li GSF, Li WT, Wang H.H. Development of a Chinese Emotional Intelligence Inventory and Its Association with Physical Activity. Emotional Intelligence: New Perspectives and Applications. 2011; 195.

11. Zysberg L, Hemmel R. Emotional intelligence and physical activity. Journal of Physical Activity and Health. 2018; 15(1): 53-6.

12. Tok S. Performans sporcusu ve spor yapmayan üniversite öğrencilerinde duygusal zeka ile kişilik özelliklerinin karşılaştırılması. (Doktora Tezi). İzmir: Sporda Psiko Sosyal Alanlar Anabilim Dalı. 2008; 48: 22-5.

13. Nasir M, Masrur R. An exploration of emotional intelligence of the students of IIUI in relation to gender, age and academic achievement. Bulletin of education and research. 2010; 32(1): 37-51.

14. Brackett MA, Mayer JD, Warner RM. Emotional intelligence and its relation to everyday behaviour. Personality and Individual Differences. 2004; 36(6): 1387-402.

15. Yaşar M. Duygusal Zeka ve Sporcu Performansı İlişkisi: Kayseri'de Bir Araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). Kayseri: TC Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı. 2010; 1-90.

16. Solanki D, Lane AM. Relationships between exercise as a mood regulation strategy and trait emotional intelligence. Asian journal of sports medicine. 2010; 1(4): 195-200.

17. Büyükoztürk Ş, Çakmak EK, Akgün OE, Karadeniz Ş, Demirel F. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. 22. Basım. Ankara: Pegem Akademi; 2016.

18. Köksal A. Üstün zekalı çocuklarda duygusal zekayı geliştirmeye dönük program geliştirme çalışması. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 2007; 85-95.

19. Aydın B. Çocuk ve Ergen Psikolojisi. 3. Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 2010.

20. İsmen AE. Duygusal zeka ve aile işlevleri arasındaki ilişki. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2004; 7(11): 55-75.

21. Karademir T, Döşyılmaz E, Çoban B, Kafkas ME. Beden eğitimi ve spor bölümü özel yetenek sınavına katılan öğrencilerde benlik saygısı ve duygusal zeka. Kastamonu Eğitim Dergisi. 2010; 18(2): 653-74.

22. Kırtıl S. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi. (Doktora Tezi). İzmir: DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü. 2009.

23. Şimşek AY. Duygusal zekanın, ana-baba tutumunun ve doğum sırasının tercih edilen liderlik tarzına etkisi. (Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2006.

24. Topuksal D. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin ana baba tutumları açısından incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova: Çukurova Üniversitesi. 2011.

25. Erdoğan MY. Duygusal zekanın bazı değişkenler açısından incelenmesi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 2008; 7(23): 62-76.